

Od bioetičkih pitanja do knjige

Nada GOSIĆ, *Bioetika in vivo*, Pergamena, Zagreb, 2005., 254 str.

Još jedna knjiga koja tematizira bioetičke sadržaje pojavila se iz već poznatoga riječkog kruga Medicinskog fakulteta. Mlada profesorica tog fakulteta, Nada Gosić, nudi nam *Bioetiku in vivo* koja je nastala kao plod njenog bioetičkog senzibiliteta, studentskih pitanja i rasprava te želje da se tekstovi o tome objave. U istoj godini, 2005., tiskana je i njena knjiga *Bioetička edukacija*, prva doktorska disertacija iz bioetike u Hrvatskoj (1999.) obranjena pri Katedri za etiku zagrebačkog Filozofskog fakulteta. Osim predavanja na studiju medicine u Rijeci, autorica nastupa i na Lošinjskim danima bioetike.

Bioetika in vivo predstavlja knjigu prepoznatljivih etičkih problema koje za sobom ostavlja znanstveni i tehnološki napredak. U pitanju je deset bioetičkih tematskih cjelina uokvirenih između uvodne riječi i pregleda sadržaja, te na kraju navedene literature, engleskog sažetka i kazala imena. Knjiga je sedma po redu iz niza *Bioetika* zagrebačke izdavačke kuće Pergamena u standardno prepoznatljivoj i privlačnoj opremi.

Prva tema upoznaje čitatelja s pojmovnim i sadržajnim određenjem bioetike (str. 15-38). U ovom dijelu je odmah uočljiva temeljitost obrade tema počevši od filozofskog pristupa proučavanja temelja ispravnog ponašanja prema Platonu i Aristotelu, pa do odnosa s teologijom gdje Fletcher, Rahner, Gustafson i Ramsey najprije identificiraju etičke probleme u medicini, što potom dovodi do bioetičkog utemeljenja. Ukazuje se i na bioetičke zloporabe 20. st. (proces u Nürnbergu, crnačka prava, Vijetnam-

ski rat). Ovu temu upotpunjuje i uvid u povijesne činjenice koje su dovele do političke i pravne regulacije u pitanjima medicinske etike.

Sljedeća tri poglavlja čine okosnicu etičkog pristupa u medicini: zdravstvena skrb, etičke teorije i načela, te bioetičke dileme prisutne u konkretnim moralnim konfliktima. Na samom početku ovog dijela protumačeni su pojmovi etike i morala i njihov suodnos kako bi se lakše pristupilo tumačenju triju spomenutih tema. Po logici stvari nisu izostali ni dokumenti deontološkog karaktera, kao što je Hipokratova zakletva i brojne druge rezolucije i deklaracije Svjetskog liječničkog udruženja kao etički dokumenti o moralnim zadaćama liječnika prema pacijentu. Karakter ove knjige vjerojatno nije dopuštao da ti dokumenti budu doneseni u cijelosti.

U tumačenju deontoloških teorija (ljudskog djelovanja kroz dužnost), autorica nije zaboravila ni na kršćansku (teološku) etiku, utoliko što je ona utemeljena na Deset zapovijedi. Zapovijedi reguliraju ukupnost ljudskog moralnog ponašanja. Naglašeno je kako je važno upozoriti medicinske djelatnike na obvezatnu snagu zapovijedi za pacijente koji svoje ponašanje bitno određuju upravo na taj način (početak i kraj života, osobnost, istina, primjena tehnoloških dostignuća u medicinskim postupcima i sl.; str. 56, 57). Navedene su i druge deontološke teorije, ali i one su podložne bioetičkim zakonitostima. Dvadeseto stoljeće je vrijeme medicinsko-etičkih i bioetičkih dilema, kaže se u četvrtom poglavlju. Primjena bioetičkih načela na konfliktne dileme određenog medicinskog postupka zahtijeva i pomaže opciju koja neće ostaviti sumnju o tome je li u nekom slučaju donesena ispravna odluka. To je razlog da bioetika poziva u pomoć razne struke i stručnjake kako bi "dobro" pacijenta bilo osigurano i zaštićeno. U tekstu se navode i neki tipični i konkretni primjeri dile-

ma (prioritet kod postupaka, trenutak smrti, etička ne/dopuštenost zahvata u reproduktivne procese, gen-istraživanja i sl.).

Paternalizam u bioetici (odlučivanje o dobru drugoga), informirani pristanak (Informed Consent) u medicinskim postupcima, ljudsko tijelo i osobnost, te privatnost i povjerenje u medicinskoj etici i bioetici su četiri sljedeće tematski zaokružene cjeline knjige (str. 119-190). Ove teme odražavaju pristup pitanjima koja su nužno povezana s bioetičkim sadržajem unutar kojega se prosuduju etičke kvalifikacije konflikata u traženju njihovih ispravnih rješenja. Od osobite je važnosti pitanje *informiranog pristanka* u odnosu liječnik i pacijent. Pacijent ima pravo biti upoznat sa svim fazama dijagnostičkih procedura i medicinskog tretmana, kako bi mogao i sam odgovorno su-odlučivati.

Kao posljedica prethodnih pitanja slijede dvije posljednje teme. Najprije je to pitanje transplantacije organa, tkiva i umjetnih organa što je omogućeno novim znanjima i suvremenim medicinskim tehnologijama. Sve je to nužno povezano sa bioetičkim pitanjima koja se moraju rješavati interdisciplinarno kako bi se izbjegao monopol u odlučivanju pri razrješavanju moralnih konflikata ove vrste. Pri rješavanju ovih problema prikazani su i različiti politički pristupi i opcije koje odražavaju politički utjecaj i moć kroz financiranje zdravstvenih usluga i bioetičkih programa na medicinskom području (deseta tema).

Promatrajući ukupni sadržaj tekstova o navedenim temama, ovom knjigom se omogućuje širi uvid u problematiku s kojom se u današnjim zdravstvenim programima susreće ne samo medicinsko osoblje nego osobito korisnici njihovih znanja. Bioetičko prožimanje tih znanja je važan uvjet suvremene zdravstvene djelatnosti na koju smo svi kao korisnici osjetljivi.

U eventualnom novom izdanju, lektor će zacijelo promijeniti njemački grad "Nürnberg" u *Nürnberg* (str. 34) kao i riječ "*antos*" u ispravni grčki pojam *autós* (str. 66).

Potencijalnog čitatelja koji knjigu uzme u ruke, autorica će sigurno zainteresirati svojim zalačkim pristupom temama. Njena je želja, izražena već u uvodnim napomenama, da ponudene teme dovedu do dijaloga i razmjene mišljenja, kako bi "oživio" interes za ovo područje koje je u našim uvjetima i krajevima relativno novijeg datuma. *Bioetika in vivo* to svakako omogućuje.

Tomislav Jozić

Bioetika - umijeće opstanka

Van Rensselaer POTTER, *Bioetika. Most prema budućnosti*, S engleskog prevela Ines Radinović, Medicinski fakultet u Rijeci / Katedra za društvene znanosti, Hrvatsko društvo za kliničku bioetiku, Hrvatsko bioetičko društvo, Međunarodno udruženje za kliničku bioetiku, Rijeka, 2007., 269 str.

Posljednjih godina i u našim su se stranama počele javljati bioetičke teme i ozbiljnija razmišljanja o njima. Istina, i ranije su postojale konkretne moralne dileme o ovim pitanjima, osobito u medicini, koje su se potom prenosile i na teorijsko etičko područje. Tipičan primjer u tom smislu dogodio se u Seattleu (SAD) 1962. god., kada je prvi put u medicini primijenjen aparat za dijalizu pacijenata s bubrežnim oboljenjima. Tada je nastao praktični moralni problem o prioritetu brojnih bolesnika koji su imali biti priključeni na aparat. Me-